

ОТРИМАННЯ ГРОМАДЯНСТВА ЧЕХІЇ

Петр Бішоф

Отримання громадянства – важлива частина інтеграції емігранта до приймаючої країни. Більше того, аби не займати позицію «пасивного» заробітчанина, становище якого є досить соціально незахищеним, так само важливо брати участь у політичному житті країни, що неможливо без набуття громадянства. За даними Державної міграційної служби¹ у 2018 році з кожним місяцем кількість громадян України, які емігрували, збільшувалася, а тому інформація про умови вступу до громадянства приймаючої країни надзвичайно актуальна. Тому досвід країн ЄС важливий для України. У цьому матеріалі аналізуємо процедуру отримання громадянства Чеської Республіки.

ВСТУП

Отримавши чеське громадянство, іноземець створює особливий зв'язок з Чеською Республікою. Частково він полягає в отриманні громадянських прав та обов'язків. Зокрема, громадяни Чехії мають право голосувати на виборах, вони не можуть бути депортованими з Чеської Республіки, так само як їм не можна заборонити в'їзд до країни. Також громадяни Чехії знаходяться під дипломатичним захистом.

Незважаючи на те, що Чеська Республіка є членом Європейського Союзу, законодавство ЄС має лише опосередкований вплив на процедуру отримання громадянства. Наприклад, заборона дискримінації за національною ознакою є основним принципом законодавства Євросоюзу. У результаті, статус громадян ЄС схожий на статус громадян Чехії, що послаблює значення національної приналежності. У деяких випадках громадяни Чехії можуть мати навіть менш вигідний статус, ніж громадяни Європейського Союзу. Цей феномен називається «зворотна дискримінація». Ця проблема не стоїть гостро у Чехії. Проте громадяни ЄС мають більш швидкий доступ до системи медичного страхування, ніж чехи. Більше того, громадянство Євросоюзу дає доступ до більшої кількості громадянських прав (наприклад, виборче право та право балотуватися на місцевому та муніципальному

¹ Моніторинг міграційної ситуації та змін у сфері управління міграцією та кордонами, липень 2018 року, Державна міграційна служба України, https://dmsu.gov.ua/assets/files/migprocess/zvit_vypusk_28.pdf

рівнях в країнах ЄС). Раніше права обирати та бути обраними на місцевому та муніципальному рівнях мали лише чеські громадяни.

НАБУТТЯ ЧЕСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА ЗА НАРОДЖЕННЯМ, ВНАСЛІДОК ВСТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА ТА УСИНОВЛЕННЯ

У Чеській Республіці діє принцип „*ius sanguinis*” («право крові»). Це означає, що якщо хоч один з батьків є громадянином Чехії, дитина отримує чеське громадянство.

Інший спосіб - це набуття громадянства внаслідок встановлення батьківства. У цьому випадку дитина отримує чеське громадянство, навіть якщо мати є громадянкою іншої країни.

Колишні громадяни Чеської Республіки, Чехословацької Республіки або Чеської та Словацької Федеральної Республіки та їх прямі нащадки, можуть набути громадянство шляхом подання декларації. Іноземці віком від 18 до 21 року також можуть подати декларації за умови 1) наявності дозволу на постійне проживання на території Чехії, 2) легального перебування на території Чехії протягом двох третіх періоду від дня, коли заявнику виповнилось 10 років, до дня подання декларації та 3) за відсутності судимості.

Громадянство Чеської Республіки також можна набути через прийняття, усиновлення, надання громадянства дитині молодше 3-х років, яка була знайдена на території Чехії та внаслідок встановлення над дитиною будь-якого виду опіки в Чеській Республіці..

Тут важливо висвітлити різницю між встановленням батьківства та усиновленням. Насправді, батьківство тут означає біологічне батьківство, доведене через проведення ДНК-тесту або отримання свідчень обох батьків. Юридичний ефект від усиновлення подібний до встановлення батьківства, але це вже юридичний інструмент.

Реєстрація шлюбу не означає автоматичного отримання особою громадянства, але така реєстрація може допомогти в інтеграції іноземця. У цьому разі не обов'язковою є вимога щодо терміну проживання в Чеській Республіці.

НАБУТТЯ ЧЕСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА ЧЕРЕЗ ПРИЙНЯТТЯ

Прийняття до громадянства є найбільш розповсюдженим способом набуття іноземцями громадянства Чехії. Законодавство визначає шість умов для прийняття до громадянства:

1. постійне проживання² протягом не менше п'яти років або перебування в Чеській Республіці на законних підставах протягом 10 років,
2. відсутність судимостей,
3. знання чеської мови і базові знання з конституційної системи, культури, суспільства, географії та історії Чеської Республіки (такі знання перевіряють тестуванням³);
4. іноземці мають дотримуватись законодавства і не вчиняти серйозних порушень (наприклад, щодо прибуття та проживання іноземців в Чеській Республіці, соціального забезпечення, державного медичного страхування, сплати податків) протягом трьох років до подання заяви,
5. іноземці мають задекларувати прибутки за останні три роки до подання заяви на громадянство,
6. іноземці не обтяжували систему соціального захисту або систему матеріальної допомоги без поважних причин протягом попередніх трьох років до подання заяви.

Ці вимоги часто мають виключення. Наприклад, іноземець, який вчився в Чеській Республіці протягом останніх трьох років, або іноземець, старший за 65 років або молодший за 15, не має складати тести на знання чеської мови та конституційної системи, культури, суспільства, географії та історії Чеської Республіки. Окрім того, жінка в декретній відпустці не має доводити, що вона не потребувала соціальної допомоги. За тих чи інших підстав можуть бути скасовані й інші умови, наприклад, якщо іноземець вчинив серйозне порушення міграційного, трудового чи іншого законодавства, але він успішно довів усунення негативних наслідків чи вчинив дії для їх усунення. Єдиною умовою, яка не може бути скасована, - це відсутність судимості.

Проте навіть задоволення всіх умов не означає автоматичного отримання громадянства. Міністерство внутрішніх справ має свободу дій у адміністративних питаннях. По-перше, чеське громадянство надають лише, коли *«заявник інтегрований у чеське суспільство, зокрема в частині сімейних відносин, трудової діяльності та соціальних зв'язків»*. Тобто Міністерство внутрішніх справ враховує інтеграцію заявника на ринку праці, наявність чеського громадянства у членів сім'ї та активність у громадянському житті. Навіть, якщо усі вимоги виконані, але половину терміну свого перебування в Чеській Республіці особа була безробітною (за винятком випадків навчання чи іншого обґрунтованого пояснення), вона може не отримати громадянство.

² Постійне проживання – це вид легального проживання, за цих умов іноземець має найбільше прав. Більше інформації тут:

<https://www.visacz.com/eng/immigration/permanent-residence-in-the-czech-republic/>

³ Більше деталей тут: http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/?p=&hl=en_US

Юридично відмова у наданні громадянства не може бути оскаржена, але через два роки заявник має право повторно подати заяву.

По-друге, інша стаття, яка надає Міністерству внутрішніх справ повноваження щодо адміністративних питань, визначає: якщо «заявник становить загрозу безпеці держави, її суверенітету і територіальній цілісності, демократичним засадам, життю, здоров'ю або праву на приватну власність», він або вона не можуть отримати громадянство. Коли іноземець старше 15 років подає заяву на отримання чеського громадянства, його перевіряють у поліції та безпекових службах Чеської Республіки. Якщо за результатами цих перевірок, іноземець становить загрозу для держави, він не може отримати громадянство.

Міністерство внутрішніх справ має винести рішення через 180 днів після отримання заяви, але часто для цього потрібно близько року чи навіть більше.

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЗАЛУЧЕНІ ДО ПРОЦЕДУРИ НАБУТТЯ ГРОМАДЯНСТВА

Надання чеського громадянства належить до юрисдикції Міністерства внутрішніх справ Чеської Республіки. Заяву подають особисто до регіонального органу влади або, якщо особа проживає у Празі, - до відповідного муніципального управління районів Праги. Регіональний орган влади відправляє заяву із супровідними документами до Міністерства внутрішніх справ протягом 30 днів з дати заповнення заяви. Регіональний орган влади також відповідає за надання чеського громадянства за декларацією (by declaration).

ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ПРИ ОТРИМАННІ ЧЕСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Подання заявником або декларантом неправдивих або неповних фактів є злочином і може каратись штрафом у розмірі до 50 000 чеських крон. Але, як показує практика, випадки правопорушення та фальсифікація у сфері набуття громадянства є поодинокими.

СТАТИСТИКА ОТРИМАННЯ ЧЕСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

За даними Чеського статистичного інституту, у 2012 році 2 036 людей отримали громадянство, у 2013 році їх було 2 514, у 2014 році - 10 016, у 2015 році - 4 925, у 2016 році - 5 536. Від 2014 року діє нове законодавство, яке дозволяє подвійне громадянство, що і стало головним чинником зростання. До цього особа мала відмовитись від іншого громадянства, аби набути чеське. Другий чинник, що сприяв зростанню, - це спрощена процедура отримання чеського громадянства для молоді шляхом подання декларації (by declaration).